ПОЈЕДИНИ БРОЈ 50 ПАРА.

„Застава“ излази сваки дан осим понедељника и празника. — Претплата је 400 К на годину, 200 К на пола године, а 100 К на четврт године; за Америку 5 долара на годину. Претплатити се може баш на четврт године.

Издавалац „Застава“ д. друштво.

ЗАСТАВА

ОРГАН РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ

Поштарина плаћена у готовом.

Рукописи за лист шаљу се на уредништво „Заставе“, а новац за претплату и огласе на администрацију „Заставе“ Нови Сад, Лазарева улица број 14. — Телефон бр. 110. :: Рукописи се не враћају ::

Издавалац „Застава“ д. друштво.

Број 159. Нови Сад, у уторак 19. јула 1921. Година LII.

„Бољшевички Нови Сад“.

— Пише: Бранко Ролер. —

I.

Београдска „Политика“ и „Балкан“ замерају Новом Саду да није довољно националан, енергичан, те се стога и могла у такој средини развити терористичка организација и антидржавни елементи у толикој мери „да им је тачан број тешко и утврдити“. После дужег умствовања долазе до закључка: да је Нови Сад бољшевичка варош.

Ми ове неосноване тврдње наших пријатеља у име читавог Новог Сада — осим оне шаке људи заражених леношћу, безглављем и најпрљавијим егоизмом, који се крсти једним именом „комуниста“ — одбацујемо и не само да се не можемо уопште сложити са једностраним мишљењем београдских колега, него осуђујемо што на основу посве површне информације долазе до скроз и скроз погрешног закључка, да је Нови Сад бољшевички.

Да докажемо. Нови Сад је не само у прошлости, него и садашњости својим националним радом, својом активношћу и агресивношћу читавој Војводини предњачио свагда добрим примером у сваком погледу. Што се пак пребацује да су „наше власти“ лабаве, и то није наша кривица.

Нови Сад је далеко, далеко пре „Обзнане“, још половином 1919. године преко „Заставе“ у низу многих чланака упозорио у првом реду најмеродавније у том погледу, нашу владу, на антидржавни, разоран, издајнички рад наших (врашких а не наших, примедба уредништва) комуниста. Ми смо били први који смо молили и тражили најенергичније мере против издајничког рада дегенерисаних „другова“. Први смо захтевали да треба губу из торине чистити, коров чупати из наше средине, јер опасност од комунизма је близу. И ако не ћемо да постанемо жртва једне идиотске сулуде „идеје“, постарајмо се да из ранија на пут јој станемо. Резултат нашег национализма био је владин изборни ред, по коме могу и најкрволочнији непријатељи нашега народа учествовати у доношењу устава. Ми смо предвидели штетност оваке широкогрудости и време нам је дало за право.

И приликом ове истраге против атентатора Стејића испоставило се, да су ти исти „уставотворци“ за љубав „буржоаских“ динара седели у парламенту, и под видом посланичких мандата у клубу комунистичких посланика, у згради уставотворне скупштине држали своје тајне састанке и терористичке седнице и управљали читавом терористичком организацијом по целој краљевини. Чак и два послужитеља додељена клубу комунистичких посланика су били њихови саучесници у сваком злу.

И на то се вели да је Нови Сад бољшевички!

Београд при последњим општинским изборима у мало што није пао у комунистичке руке. Београд има данас до 30.000 комуниста, почевши од последњег амалина до универзитетског професора, сваке врсте и руфета без разлике пола и узраста. Нови Сад нема ниједног интелигента, само вагабунде; и онда се каже: бољшевички Нови Сад.

Пре владине „Обзнане“ приликом бављења „друга“ С. Марковића у Загребу и шуровања његова са представницима „Хрв. Републике“ Нови Сад је први запитао докле тако лабаво, половно и кукавички? Ми смо били први који смо најжешће осудили везу наших комуниста са Москвом, предсказали организацију њихову у читавој држави. Наше власти у Новом Саду су много пута усмено и писмено тражили одобрење надлежног министарства да им растерају њихове организације и да се за времена локакизује црвени пожар. Забрана, да се предузимају ма какве енергичне мере против „другова“, негативан одговор или уопште никакав одговор била је порука из Београда.

Ми смо први упозорили на штетне и опасне последице интимних веза наших комуниста са чехословачким бољшевицима.

Стално смо наглашавали, да су њихови „идеали“ и смерови — поред свију њихових „лојалних“ изјава у Парламенту — да руше ову заједничку отаџбину, да се пркосно и изазивачки смеју сваком ко није њиховог болесног мишљења, јер њихово је уверење да је, забога, ово друштво сазрело да пропадне, буржоазија је неотпорна, кукавичка и скроз трула.

Тражили смо пре „Обзнане“ да војска узме у своје руке власт и прогласи војну диктатуру, да похапси све вође и најмање сумњиве пријатеље бољшевика и да се ставе пред војни суд сви разорачи и издајице ове отаџбине ради велеиздаје и саботаже државе.

☛ Претплаћујте се на „Заставу“. Она је најраспрострањенији лист у Војводини.

Дивљаштва Немаца.

Бивши немачки ђенерали Шак и и Крушка оптужени су од француске владе, да су у заробљеничком логору код Касела, помагали епидемију тифуса. Да страшна дивљаштва културе немачке! Акт оптужбе француске владе ставља им на душу 3000 умрлих војника и вели се: „Брутални џелати свирепости без примера у светској историји, они су све хигијенске мере пренебрегли“. Нарочито су мешали руске оболеле тифусне војнике међу здраве француске и енглеске војнике. Они су наређивали, да се у постељама где су умирали тифуски болесници, полажу новодошавши болесници, без икакве предходне дезинфекције и без промене рубља постељног. Услови хигијене заменути су били лудошћу и убиствима ових двају џелата.

И пре неки дан када је отпочело суђење овим зликовцима у Лајпцигу, десио се је један интересантан случај, за наше прилике. Када су прозвали једнога сведока Алзашанина, бившег немачког официра, „Ту сам“, одговорио је на француском језику. „Ви незнате немачки?“ „Знам, али сам ја грађанин француски“. „Када знате немачки и када сте пред немачким судом, морате говорити немачки“ — рече судац.

Питамо, да ли овако раде и наши судци у Војводини?

Овај процес је заинтересовао сву француску штампу, те и нашу. Али сада се намеће једно питање нашој влади: Да ли је она оптужила бивше аустријске команданте Петроварадина, Арада, бивше команданте лагера у Нежидеру, Ашаху, Браунау и другим логорима, где су наши јадни Срби заробљеници и интернирци на стотине хиљада умрли и изгинули услед свирепости ових команданата?! Као што знамо, ни до данас наша влада није прикупила ни ко су све били официри аустро-угарски у овим Лагерима, а Министарство Војно ни до данас није изнело статистику, колико је наших српских официра и војника умрло у ропству. Тако исто то Министарство Војно није ни до данас средило онај диван историјски материјал, који су официри и интелигентнији грађани дали на саслушањима пред војним властима. Ми Срби увек следујемо оној нашој брутално пословици „Е, па кога нема, без њега се може“. Али ми сада видимо, да то није истина! Стога молимо краљевску владу, да се позабави овим важним питањем.

Инвалидско удружење и удружење ратника требало би да од својих чланова покупи све оне податке, који се нарочито односе на бивше официре аустро-угарске, који су свирепо поступали према Србима, за време њихове владавине, јер смо тврдо уверени, да су се многи ови зверови бивши аустро-угарски официри увукли чак и у нашу војску. И њих треба одмах предати нашим војним судовима на суђење, а Министарство Војно, нарочито треба да се заинтересује овим тицама, које су све код нас нашле топло гнездо!

Инвалид **Љуб. Ст. Ђорђевић**
секретар „Нар. Одбране“.

ПОДЛИСТАК.

ГОВОР

проф. Милана А. Јовановића о шестдесетгодишњици „Друштва за Срп. Нар. Позориште.“

(Свршетак.)

И трећа светла звезда у историји нашег позоришта достојно је пристала онима двема:

Лаза Станојевић је за пуних 25 година стајао на челу овој установи. Колико год је било муке и борбе око оснивања народног позоришта толико је било муке и бриге и борбе око одржању му. Станојевић је као начеоник, с разумевањем једнога Ђорђевића, љубављу једног Хаџића а енергијом, која је била једном Лази Станојевићу својствена, држао, одржавао и унапређивао, ову шесдесетогодишњу нашу културну тековину, Поред јавних многих својих дужности и велике лечничке праксе доспевао је и овде, да послужи народној ствари а то је само тако могло бити што га је одушевљавало све једнако оно велико родољубље, које га је целога му века красило и дичило.

Слава нека је и хвала тој тројици великих народних синова. Дуго би било ређати имена и оних, који по провинцији по месним одборима одано служише овој установи. Николе Петровић, Васа Мухачевић, Јоца Вујић, Милош Николајевић Никола Ј. Поповић, Паја Јовановић нека приме признање у име свих председника месних одбора и прегалаца око ове народне ствари исто тако нека је слава и хвала Корнелу и Ђорђу Јовановићу.

Поред културне своје мисије служило је наше позориште и политичним циљима. Док раздробљени бејасмо добро нам долазаше сваки моменат нашег народног живота, намењен неговању духовног барем јединства нашег племена. Светковање Св. Саве широм васцелога Српства, неговање народних обичаја поред више осталих момената храњаху то духовно јединство и наше позориште у последње време хтеде да буде таки један моменат хтеде да обухвати и Босну и Херцеговину. Велики догађаји наших дана то су извели. И преласком у државне руке стало је наше позориште тек на своје ноге, те ће новом славом засијати и српској уметности крила дати тако, да ће појасеви, који буду стогодишњицу славили много сјајнијих резултата моћи показати, али високим развитком српске уметности да не губимо из вида и здравље народног нам живота. Све велике државе, које су битисале, кад се беху развиле до релативно највишег степена културе почеле су опадати и пропадати, јер разнежене, размажене, уметностима заборавише, занемарише неговање тврде воље, народних крепости, тих тврдих бедема национоналног опстанка. Имајући то на уму нека се у добар час развија српска уметност на неизмерном пољу неисцрпног градива вековима до недостигнутих висина, али вазда нека се користи оним што је историја о великим, културним народима забележила не бил' што дуже сачували спомен на српски народ који се у служби уметности високо дигао и сјајно место у културној историји себи извојевао.

У то име напред у недоглед.

Прилике у Чешкој.

Са уређењем житне контрибуције и саставом политичких странака, политичка ситуација се разбистрава. Надаље побољшава се и изјавом председника Масарика, који је против поновних избора; јер би нови избори могли ићи у корист клерикалаца, а с друге стране би ојачале и комунисте и, што је најглавније, произвео би се рђав утисак у Словачкој. Услед тога се настављају погађања међу чешким странкама. Социјални демократе, видећи, у чију би корист избори испали, уплашили су се у неколико те перспективе, али су дошли себи услед успеле Олимпијаде, која им је пружила прилике, да упо-

знају своју снагу у странци. Досада није још дошло ни до каквога резултата. — У спољној политици стоји на првом месту решење чешко-пољског питања. Према пољским предлозима, Чеси се држе још неповерљиво, јер још нису заборавили држање Пољака у питању о подели Шлеске. Добар утисак квари и пољско пријатељство са Мађарима и помагање њихово превратног живља у Словачкој. Све то ствара неповерење према Пољацима; јер Пољаке на зближење с Чесима сили потреба, а не словенска узајамност. Чехословачка хоће да има са Пољском добре, коректне и уређене господарске односе, али за таку свезу ситуација још није зрела. — Др. Бенеш је известио о спољној политици у своме експозеу у одсеку за спољна питања, па је реферисао о своме путовању у Париз и Лондон, те о погађању са Мађарском у Маријанским Топлицама. Повод његовом путовању у Париз и Лондон је било погађање за измену правила Савеза Народа. Исто тако је ишао у Париз и Лондон да стекне информације о садашњој ситуацији у горњошлеском и грчко-турском питању.

Петров-дан у Новом Саду.

Нови Сад је и ове године прославио рођендан Његова Величанства нашега седога и љубљеног Краља Петра I. Али је ова слава одвојила од пређашњих јер је родољубиво грађанство Новога Сада хтело овом приликом да нарочито покаже своју љубав и оданост према Краљу Ослободиоцу и славној династији Карађорђевића.

У очи Петрова дана ишла је кроз главније улице војна музика праћена огромном поворком света која је непрестано клицала Краљу и Регенту. Цео град је био осветљен. Осветљење на Дунаву је било чаробно. Два монитора што леже под Новим Садом пливали су по површини воде као вилински двори, са којих су рефлектори обасипали јаком светлошћу далеку околину. Пуковнику морнарице г. Е. Малинарићу, команданту наше речне флотиле може се честитати на овој дивној илуминацији.

На Петров-дан су рано у јутро топови са Петроварадинске тврђаве и монитора објавили почетак свечаности. Силан народ је хитао у цркве да се моли Богу за дуг и срећан живот нашега љубљеног Краља Ослободиоца.

У 11 сати пре подне почела је ревија трупа. Јуначна и симпатична појава команданта I. Армијске Области изазвала је бурне овације. Многи су плакали од узбуђења гледајући ово искрено одушевљење народно. Трупама је командовао храбри и вредни командант VII. пука г. Мирослав П. Томић, који у грађанству ужива велику љубав и поштовање. Дефиловање трупа је било одлично, сви су понављали реч нашега љубљеног Краљевића Регента: „наша је војска силна“. За цело време дефиловања је народ одушевљено клицао Краљу, Регенту и нашој дивној и јуначкој војсци.

После свршене ревије представници свих власти, корпорација и народа били су на честитању код г. ђенерала Васића. Г. ђенерал је својим непосредним, љубазним и јуначким држањем освојио своје госте. После честитања је г. ђенерал приредио закуску док је у башти пред двором војна музика приредила мали врло успео концерт.

Увече је пред градском кућом било народно веселе на коме је био г. ђенерал Васић са официрима новосадског и Петроварадинског Гарнизона и много народа.

Добровољцима!

Депутација, коју је послала скупштина добровољачког Савеза за Срем, Бачку и Барању у Београд, а коју је предводио г. Н. Марковић председник, имала је успех. По постигнутом успеху неће се одузимати земља од добровољаца који су је добили. Исто тако неће моћи варош одузети земљу од новосадских добровољаца. Они добровољци, који су одбијени са молбом да се признаду за добровољце, нека поново поднесу молбе и у њој тачно назначе дан и место ступања у добровољце и редом све промене јединица са датумом, те ће се њихове молбе још једном у претрес узети. Нека прикључе оверене преписе својих објава и докумената, којих имају. Они добровољци, који су добили одговор да их нема у списку или да нису добровољци, нека оду са два сведока среском суду и тамо под заклетвом да посведоче, да су добровољци и то треба да прикључе молби место објаве. Одбор се заузео, да сви добровољци добију земљу још ове године. Пошто ће добровољачко питање бити још овога лета претресано у законодавном одбору, позивају се све месне организације, да, ако би имали какве предлоге у погледу решавања овог питања, да то учине писмено преко овога Савеза, који ће учинити и са своје стране све, да се ово питање већ једном реши.

Многи се добровољци туже, да им општинско поглаварство тражи закупнину на земљу. Према уредби добровољци неплаћају закупнину, јер држава ће платити, према томе имали би само да плате мерничке трошкове.

Добровољци! После толиког времена од атентата ми још увек живимо у грозници. Ми неможемо да се снађемо но немо и са стиснутом песницом стојимо неодлучни, незнајући шта да чинимо.

Ми се морамо окупити око наших организација и сви као један чувати ову нашу скупу земљу. Ми морамо привући к себи све свесне Србе и организовати се као што сте видели, како је наш непријатељ организован. Он је и жене организовао! Да ли ми смемо и на даље гледати мирно, како се непријатељ снажи а знајмо и то, да ако будемо тако остали и на даље, онда ће непријатељу оно, што није данас — сутра успети. Али ако се будемо сви без разлике окупили око једне заставе, ми ће мо бити јаки, наш глас ће се чути свуда и на сваком месту онда ће нас се сви непријатељи бојати и поштовати. Доста је било са ситничарењем, јер је непријатељ већ близу циља био, а он ни сада не спава. Добровољци! Будимо спремни и на први позив да је сваки на свом месту па да 50.000 грла као једно узвикне: живео наш Краљ, живела наша отаџбина!

Пред. Савеза Добров. за Срем, Бачку и Барању.

Састанак учитељских генерација.

Сомбор, после Петрова 1921.

На Петровдан састали су се учитељи, који су учитељску школу у Сомбору свршили пре 40 година (1881.) и пре 15 год. (1906.); састали су се управо очеви и синови, да обнове и продуже другарски живот и рад.

На својим седницама изнели су, што су преживели и приказали су прилике своје, школске и породичне, у којима живе. Унели су у записник помен мртвим својим професорима и друговима, распоред свога састанка и жељу, да се кроз 10 година опет виде.

Учествовали су на Благодарењу Петровданском и осталим деловима ове свечаности. А сви заједно поздравили су свечани дан великом жупану дру Лази Бугарском.

У подне је био заједнички богат ручак уз врло умерену цену за 30 лица у хотелу „Слободи“. Здравица је здравицу вијала. То су управо биле научне расправе, а не здравице. Све што се није рекло у седницама, и иначе у шетњи и при столу, рекло се овде. Наставници препарандије садашње и пређашње: Стеван Арсеновић и Драгутин Блажек; Павле Терзин, Божидар Борђошки и Стеван Јовић били су мили гости.

На 40-годишњем састанку су били: Јефта Бајин (Ср. Карловци), Мита Ђорђевић (Нови Сад), Никола Јовановић (Инђија), Стеван Нађвински (Сомбор), Милан Поповић (Будимци), Никола Ралић (Шашинци) и Јелена Ђорђевић рођ. Крстоношић (Томашевац). Тројица су извинила свој недолазак.

Од млађе генерације било их је 9: Др. Јован Искруљев (Београд), Живојин Стојадиновић (Вршац), Бранко Нађвински (Нови Сад) и др.

Састанак је био срдачан и пун осећаја, а растанак још топлији. Искуством обогаћени, другарски још тешње везани, у лепим надама разишли су се слављеници, да продуже рад у школи и народу.

ПОЛИТИЧКЕ ВЕСТИ

Грчко-турски рат.

У Малој Азији се ратује, али како из турских, тако из грчких извештаја не може да се види право стање на бојишту. Грци јављају, да су њихове трупе победоносно отпочеле офанзиву у четири правца, и да су већ заузели Хасан-Паша, Агранос и Јеникеј. Турски извештаји опет јављају о турским победама.

Из Ангоре јављају, да је једна турска колона западно од Брусе напала Грке, који су се повукли са губитцима. Из Цариграда јављају, да су Грци, истина отпочели офанзиву, али да су одбијени, при чему су им Турци нанели великих губитака. Ко може онда да има јасну слику о стању на малоазијском ратишту? У осталом то нам изгледа и непотребно, јер је све то узалудно проливање крви, а мало-азијско питање ће решити велике силе онако, како то оне за добро нађу.

Француска и средња Европа.

Један комплекс важних политичких питања сачињавају мали народи средње Европе. За време светског рата, Немачка је ишла за тим, да ту средњу Европу (Mitteleurope) организује онако, како ће то најбоље одговарати немачким интересима. Немци су хтели, поред Аустро-Мађарске и Бугарске, да сасвим подјарме Чехе и Србе.

Данас средња Европа сасвим другаче изгледа. Немачки планови су поремећени, Аустро-Угарска разбијена, Бугарска побеђена. Створене су мале државе, у главном националне. Садашњи проблем средње Европе лежи у томе, у каквом ће односу живети међусобно народи у средњој Европи. Врло је важно забележити француско становиште у том погледу, које је изразио г. Бријан у свом говору о младим народима средње Европе. Он је рекао: Народи средње Европе треба да се споразуму у циљу да живе у миру без икаквих скривених намера за осветом, што може да омете успостављење трајног мира између Француске и Немачке. Морамо настојати, да сви заједно раде, да нађу споразумно услове за заједнички живот и да тиме осигурају свој напредак. То је једини пут, којим Француска мора ићи.

Овим својим говором одредио је г. Бријан правац француске политике према малим државама средње Европе.

Како им се суди.

У смислу одредаба мировног уговора Немачка и све непријатељске државе треба строго да суде оним својим држављанима, који су за време рата вршили злочинства у савезничким земљама, ратујући на начин који се противи међународном споразуму и хуманости. У Лајпцигу се састао суд, који је имао да суди немачким ратним кривцима. Но суд у место да им суди, он их ослобађа. Ратни кривци се држе дрско. Генерал Штангер је ослобођен, на што му је светина приредила бурне овације. Он је изашао у униформи пред масу, захвалио јој се на симпатијама, и рекао је да је он пред судом бранио част Немачке.

У Паризу влада велико огорчење због оваког држања лајпцишког суда према ратним кривцима. Стога је г. Бријан изјавио да ће француске трупе остати у немачким новоокупираним крајевима све док се одредбе уговора о кривцима строго не изврше.

Нови Сад, 18. јула 1921.

— **Један трезвен глас.** Поред начела да треба терором доћи до власти, друга, знатна црта, у комунистичком програму је интернационалност. Комуниста не признаје народ ни државу, него иде за тим, да се створе интернационалне совјетске републике. То начело је иставила московска совјетска диктатура и захтева да се тога држе сви комунисти. Пошто је са овим начелом дошао у сукоб, бивши вођа чехословачких комуниста Пучера иступио је из комунистичке странке. У једном чланку у „Праву Лиду“ износи он намере московских совјетских диктатора. Ови траже, вели, да се Чехословачка република мора разбити. Иступивши због тога захтева из комунистичке странке Пучера пише, да је отаџбина ипак пре свега, и да је света дужност свакога да ради против московских бољшевика.

ВЕСТИ.

— **Слушаоцима феријалног учитељског течаја у Новом Саду.** На знање: Сви они који су се на тај течај пријавили, примљени су, те нека одмах дођу; предавања се држе у мушкој гимназији. Предавања ће се држати само пре подне, а предавачи су: За националну књижевност Васа Стајић проф. за националну историју др. Влада Ђоровић, за националну и општи земљопис Тоша Радивојевић, за општу историју др. Мита Лукић, за општу књижевност др. Милош Трифунац, за биологију др. Иван Ђаја, за геологију и минералогију др. Фран Туђан, за физику и хемију др. Милоје Стојиљковић за филозофију др. Никола Поповић, за педагогију др. Душан Рајичић. По групама ће слушати они слушаоци, који су већ учествовали на једном или на оба претходна течаја. Који су досад оба или само један течај слушали, стичу овим течајем право на полагање испита за учитеље грађ. школа. Који нису до сад слушали, могу слободно слушати сва предавања, без обзира на групе, а, о похађању ће се водити евиденција, те ће на крају течаја добити о том званично уверење. Учитељи-учитељице, који се још нису пријавили, могу се још увек примити, ако у току ове недеље буду на течај дошли. — Управа течаја.

— **Учитељска Школа у Новом Саду.** Која нова ученица жели да учи Учитељску Школу у Новом Саду мора одмах овој управи послати поштом молбу (са марком од 2 динара) и уз њу своје сведочанство о свршеном 4. разреду гимназије или девојачке школе и своју крштеницу. Која жели да буде државни питомац мора послати уверење од финансијске управе у коме мора бити означено колико непосредне порезе плаћају њени родитељи или маса. Примање извршиће се 28. августа. И тога дана мора бити у школи. Која жели да живи у интернату одредиће се тога дана. Предавања почињу 5. септембра о. г. када морају доћи и старе ученице.

— **Кретање радикалне странке.** Народни посланик г. Чеда Костић међу својим бирачима у Бијелој, Даруварски срез. На други дан Духова дне 20./VI. одржан је збор народне радикалне странке у Бијелој, на који се скупио приличан број наше дичне Србадије. Премда је киша падала скоро 2 дана, па и на сам дан збора, дошла су на збор и некоја браћа сељаци чак из Доњана и скоро сви чланови среске организације из Дарувара. Народ је дочекао свог дичног посланика пуцњавом топова. После свете службе Божје, а пред парохијским станом, наш неуморни г. Иларијон Мијатовић поздравио је све присутне добродошлицом, а затим је примио реч г. др. Чеда Костић наш народни посланик, те је у своме говору оцртао рад радикалне странке и истакао потешкоће с којима се она са својим дичним вођом г. Николом Пашићем бори за донашање Устава, што је сакупљени народ са највећом пажњом саслушао. — Сви присутни једногласно су одобрили рад радикалне странке и изразили јој поверење. — Збор се завршио клицањем Њег. Вел. нашем јуначком Краљу Петру I. — Њег. Краљев. Вис. омиљеном, дичном и јуначком Регенту Александру, нашем седом и узвишеном вођи г. Николи Пашићу и дичном посланику г. Чеди Костићу. — После збора био је ручак, који је приредио наш уважени и одлични пријатељ г. Иларијон Мијатовић са својима вредним Бијелчанима радикалима, што им свима служи на част. — За време ручка било је неколико родољубивих здравица, а наш народни посланик г. Чеда Костић провео је у пријатељском разговору са својим бирачима све до пред вече, када је испраћен од народа и пуцњавом топова отпутовао за Београд. Тада се је и народ разишао весела срца, сретан и весео, што је имао прилике, да далеко у Славонским брдима у својој средини види и саслуша свог дичног посланика Шумадинца г. Чеду Костића. Живела радикална странка. Живео наш дични посланик Шумадинац г. Чеда Костић. Богдан Јојић учитељ — добровољац из Кореничана.

— **Верење.** Гђца Невенка Коњовић и г. Сава Нишевић верени. Честитамо.

— **Биро за анонсирање и превођење.** Ових дана почеће да ради овде, у Новоме Саду, у Футошкој ул. бр. 44. једно ново и солидно српско предузеће: Биро за анонсирање и превођење. Тиме ће бити задовољена једна заиста прека потреба свег нашег грађанства, јер тек добро организован анонсни биро омогућује модерну и успешну рекламу. Биро за превођење, пак, задовољиће једну исто тако хитну и преку потребу наших несловенских суграђана. Топло препоручујемо свакоме ово ново предузеће.

— **Удружење судских чиновника.** „Колегама судским чиновницима, службеницима и намештеницима на подручју Баната, Бачке и Барање. Извештавајући колеге да је Министарство Правде, својим решењем од 1. јула 1921. год. број: 21246. одобрило правила нашег удружења, изјављујем да ће главна прва скупштина — по прилици — почетком октобра ове год. (ако не би било запреке) бити сазвана. Умољавају се колеге из судских округа: Сомборског Суботичког и Беле Цркве, да се у погледу ступања у ово удружење што пре изјасне, јер само од њих потребни искази нису стигли. За привремени управни одбор: секретар: Бранислав Бењак с. р. бележник држ. тужиоштва. Председник Јован Јегдић с. р. бележник судб. стола“.

— **Произведен.** Наш млади, вредни и симпатични пријатељ Драгољуб Ђорђевић артиљеријски поручник Петровданским указом произведен је за капетана II. кл. Срдачно честитамо.

— **Нису заборављени!** Јуче на дан 14. јула, као дана великих француских народних свечаности, одржана је на овдашњим гробовима умрлих француских војника и официра једна мала свечаност, — иницијативом гђе Маргите Ђорђевић, супруге нашег уваженог грађанина инвалида г. Љубише Ст. Ђорђевића, књиговође минист. финансија. На гробовима јуначких синова Француске, који своје животе положише за нашу слободу, приређен је помен: гробови су окићени цвећем, а гђа Ђорђевић је положила диван венац на гробове својих ратних другова. Фвала јој! Не знамо само, да ли се наше Српкиње, које се налазе у Ници, Кану, Мантони и Паризу сетише српских војника умрлих у тим местима?!

— **Ухваћен криумчар.** Управа новосадске царинарнице ухватила је Ивана Трлајића трговачког помоћника, да је криумчарио велику количину сахарина. Осуђен је на 199.000 динара новчане глобе.

— **Руско-српска кројачка радионица** у Ср. Карловцима препоручује се поштованој публици. Цене су врло умерене. Радионица потребује одмах раденика, један за велики посао-наруџбине а други за мали. 1573 2—3

Јавна говорница.

— На одговор без питања. —

У 13. броју овдашњег листа „Дунава“ изашао је под горњим насловом, један одговор на питања, која сам ја требао тобож, да упутим као члан Проширеног Гр. Савета, у градској седници на г. др. Ђоку Тапавицу. Ова питања нисам поставио из разлога, што је за тај дан било на дневни ред постављено неких 35 тачака, а моја је интерпелација била остављена напослетку и што је врло мали број чланова остао у сали, те нисам хтео пред празним клупама интерпелисати. Међутим преко „Дунава“ ми се износи одговор г. дра Тапавице.

По себи се разуме, да један зрео и свестан, а и чисте савести човек, неће одговарати пре, но што буде питан.

Тако што и томе слично могу учинити људи Тапавичина калибра, људи злих душа у гадном телу.

Ја сам поднео г. Јовану Лакићу пријаву за интерпелације, као председнику, т. ј. заменику градског начелника, но нисам му поднео и садржину интерпелације, која је у много важнијем питању смишљена и потегнута, но што су лични напади одговора дра Тапавице у „Дунаву“. И према томе, др. Тапавица као вар. сенатор, имао би мени на питања да одговори и то тамо, где би му их поставио, а не на пријаву моју, која се по мом мишљењу и не тиче њега, већ председника, јер је на њега и упућена. А шта чини г. др. Тапавица? Добивши у руке од г. председника г. Лакића ту пријаву, иде у Београд, да спреми заштиту за себе, да се оправда пред позванима а мене и моје садругове да оптужи, упрља и представи као разбојнике и бунтовнике, који хоћемо да жаримо и палимо по своме ћефу, док то у истини он сам чини.

Колико се из целе ове ствари може видети, у нашој градској управи постоји нека фамилијарност, некакав шогоршаг, који има тесну везу, да један другог мора помагати и штитити, и све док је у градској управи тако и док градом управљају људи такове врсте, не може бити реда ни благостања за наше грађанство.

Што се тиче самог одговора у „Дунаву“, ту г. Тапавица апсолутно ништа и не одговара, он управо бенета, лаже и напада добровољце. Он прича о жртвама нашега града, прича о дарованом житу добровољцима и сиротињи, што би требало да изгледа, да је његовом заслугом учињено. Он тиме хоће да докаже како добровољци хоће силом да управљају градом, а о мени лично вели: да сам жито подигао 5. марта 1920. год. ма да сам тек од 18. априла исте године новосадски становник. То господин доктор лаже, јер ја сам у Нови Сад дошао априла *1919.* год. и одма се пријавио пријавном звању. Ако је пак у пријавном звању такав ред, да су ме тек после годину дана увели, што сумњам, то онда лепо изгледамо. Што се тиче оних добровољаца, који беху по Енглеској и Француској, о њима г. др. Тапавица најмање има да говори, јер док они беху тамо, радећи за народну ствар, дотле се он закићен тулипаном шетао по Новом Саду, удварајући се вармеђашкој мађарској господи и набијајући своје цепове, те кад је кроз Нови Сад протерана једна група изнурених српских војника, заробљеника, он је мађарској господи доказивао, да то и нису прави Срби, већ „цигани“. А данас хоће и он да буде Србин и лети министарству и клевета оне људе, који у своје време дадоше све, па и здравље своје за род и дом.

Госп. Тапавица вели даље, да дижем са добивене земље 30.000 круна годишње чисте добити; и то није истина. Прошле економске године дао сам земљу у аренду добровољцу Србину, за своту од 7.000 круна, и ако сам од јарачких шваба могао добити више, што г. доктор Тапавица не би за цело учинио. А ове економске године, не имајући средствава да је сам радим, дао сам је на полак, па кад г. Тапавица цени приход мој на 30.000 круна, ево ја ћу му тај свој приход уступити за 20.000, наравно уз напред исплаћену своту.

И таквог човека ми још трпимо да нам се натура за градског старатеља, а са њим и многе друге, који су пре заслужили да буду прогнани за бившим својим вармеђашким госама.

Него да би слика била јаснија, и да би г. др. Тапавица доказао колико лежи његове заслуге у старању око добробити градске и грађанске, а тако исто и колико грађанске љубави према њему има у грађанству, ја бих му препоручио, да мало у вече у сумрак прође ради чиста зрака по нашој салајци, онако сам, шетње ради, да би се оном народу дала већ једном прилика, да излије своју превелику љубав према своме племенитом старатељу и добротворцу, који се мученичким радом већ толико брине о њему, и та љубав била би нам највећи доказ часног и ревног рада г. дра Тапавице, као и оно мало ћушака у прошлости од новосадских жена.

А шта се тиче мојих интерпелација, то ћу Вам г. Докторе дати прилике да ми на идућој представничкој седници на њих одговорите, т. ј. ако ме помоћу Ваших савезника не изиграте као и прошли пут те опет на дневни ред буде 35 тачака а моје интерпелације гурнете на последње место, те да опет остану празне клупе. Јер човек Вашег карактера у стању је све да учини.

Ако се пак то догоди, онда ћу бити приморан да овим путем изнесем и њихову садржину пред вар. Представништво.

Оволико на Ваш одговор без питања.

У Н. Саду, 15. јула 1921.

Ст. Ј. Бркић-Маргићанин.

Брзојави.

(Брзојавна Агенција „Војводина“ Нови Сад.)

Истрага због атентата.

Београд, 18. јула. Ислеђење по атентату се неуморно наставља дању-ноћу па и недељом. Садашње ислеђење је тек предспрема за судско ислеђење, које ће бити и дуже и исцрпније. Саслушавања се настављају. Михајло Вич је завршио своје изјаве. Занимљиво је да је он од свих досадашњих оптуженика показао највише истрајности, јер је преко 36 сати говорио и одговарао на питања, тако рећи без прекида. Он је дакако дао и најзанимљивије и најдрагоценије податке о целој припреми за атентат. Он се упустио чак и у предисторију оснивања терористичке организације, па је споменуо неколико сасвим нових, новосађанима добро познатих имена. Он је на крају изјавио, да иступа из средине комуниста, који су га ето довели до овога.

Новосадска полиција је нашла у згради мађарске гимназије једну гранату, приличне величине. Није искључено да је и она припадала „арсеналу“ новосадских терориста.

Истрагом се још није потпуно утврдило, одакле потичу све бомбе и остала муниција, који су код терориста нађени закопани или сакривени. Испитаће се засебно на који начин су дошле оне у њихове руке.

Говори се — али то није још сигурно — да се побегли атентатори Јожика Јухас и Младен Маринковић налазе сакривени негде у фрушкогорским шумама, те су имали сукоба и са неким људима. Послата је јака жандармерија и одреди војске да их похватају.

Накнадно је поново саслушан Јозеф Мојзеш, који је све исказе Вича потврдио. Он оптужује Вича као главног сукривца и вели да Ковачевић без њега није ништа подузимао. Мојзеш ја додао, да су се састанци терористичког одбора одржавали редовно у Чакијевом стану, али и код Јована Ороса и у гостионици код „Трубача“. После Мојзеша саслушан је и Јован Орос, члан терористичке организације у Меленцима, који је такође дао важне изјаве о банатским приликама.

Првостепени суд у Београду потврдио је решење о притвору ових лица: Хирш—Каталине Палинкаш, Андрије Валента, Јована Вимисличког, Јована Нешића и Михајла Вича.

Из Београда је поновно дотеран у Нови Сад већи број радника комуниста, који ће бити протерани у своја места рођења. Ухапшена лица у Новом Саду биће такође одведена у Београд.

Реконструкција владе.

Београд, 18. јула. Министарски Савет још није дефинитивно решио о реконстукцији кабинета. Изгледа да су демократи већ потпуно сагласни у том питању, те да су њихово становиште заузели и сами радикали. Према томе министар унутрашњих дела постаје Светозар Прибичевић, досадашњи министар просвете, док би за министра просвете имао да дође Љуба Давидовић. Међутим Давидовић је то већ одбио, тако да ће Прибичевић остати заменик министра просвете. У питању попуњења министарства за аграрну реформу победили су млађи радикали са Крстом Милетићем.

Питање министра војног једно је од најтежих, јер генерал Хаџић неће никако да остане на свом положају.

Талијански суд о нама.

Београд, 18. јула. Италијански листови се сада, поводом образовања нове италијанске владе баве нашим унутрашњим приликама. Доказ да ће се италијанска политика према нама у многоме променути. „Секоло“ пише, да је Краљевина СХС сретна земља, јер је за не пуне три године успела да бар у главном оствари државно јединство, које је главни услов опстанку југословенске државе. Италија се за своје јединство морала борити више од 50 година, а жртве су биле крваве и скупоцене. Он прориче нашој држави најлепшу будућност.

Погреб ген. Димитријевића.

Београд, 18. јула. Овде је у недељу после подне био свечан погреб генерала Димитријевића, команданта целокупне жандармерије. Погребу су присуствовале све најугледније личности Београда.

Фашисте у Италији.

Рим, 18. јула. Фашисти су ноћу ушли аутомобилом у Тревизо, растерали полицију, порушили зграде редакција социјалистичких и клерикалних листова и неке куће запалили. Дошло је и до уличних борби те је било много мртвих и рањених. Фашисти још увек држе целу варош у страху.

Земљотрес у Кини.

Париз, 18. јула. У кинеским покрајинама Кансу и Шаши је беснео грдни земљотрес. Има око 80.000 душа мртвих.

Валуте.

Београд, 16. јула, Франак 302·50, долар 38·70, лира 184·—, чех. крона 52·—, марка 54·—, леј 57·—. Женева 649·75, Париз 302·—, Лондон 140·—, Берлин 51·25, Беч 5·10, Праг 51·15.

Кратке вести.

— Румунски сенат је примио законски предлог да и жене имају право гласа.

— Аустрија ће закључити трговински уговор с Русијом.

— Ангорској влади поручили су из Москве да одбије Лондонски споразум.

— Чиновници у Риму су обуставили штрајк и вратили се на посао.

— Венеција тражи од владе да буде слободна лука.

— Бенеш, чехословачки, и Банфи, мађарски министар спољних послова, састали су се у Маријенбаду.

— У Ријеку је стигао комесар из Рима, који ће саставити нову владу. На граници Ријеке се подижу ровови и бодљикаве жице.

— У Лондону је почела конференција са председницима владе британских доминија. Ту се расправљају питања спољне политике британске империје.

— У Босни и Лици пао је ових дана велики снег. На многим местима између Сарајева и Брода земља се одронила и затрпала жељезничку пругу.

Управник: **Јаша Томић.**

Одговорни уредник: **Трива Милитар**

†

Јавна захвала.

Овим се путем захваљујем познаницима, пријатељима, а нарочито г. г. званичницима Обласне Финансијске Дирекције, и свима онима, који су приликом смрти и и погреба моје никад непрежаљене супруге

Катица Кот рођ. **Гетл**

изразили ми своје саучешће и венце на одар јој положили и до вечне куће је испратили.

У Новом Саду, 16. јула 1921.

1602 1—1 **Јосиф Кот.**

„ВИКТОРИА“ Прва Југ. Творница хемијских производа, ЗАГРЕБ

Каптол број 21. Телефон интерурбан број 3-73.

Произвађа признати најбољи КОЛОМАЗ

Разашиље се у бурадима, те дрвеним и плетеним кутијама.

Ценике и узорке на захтев бадава и франко. Пазите на заштитни знак! - - - -

1550 4—6

Ракијски казани

у свакој величини и форми са приборима најбоље врсте могу се поново добити на велико и поједино код: - -

Јосифа Јовановића и Друг

казанџије

Мохач — Барања

1600 1—4

КОВАЧКОГ УГЉА

двапут праног Печујског и Ртањског - - - - - - -

Горивог дрвета

свих врста добија се на мало и велико на стоваришту дрва и угља

Д. БЈЕЛИЋ И КЕЛЕР

НОВИ САД, Телефон 117.

Те постављамо на сваку жељезничку и водену станицу наше краљевине. 1572 3-3

КАЈИШЕ

опуту, клингерит, пакунг од азбеста, манометре, калафон, жуту маст, гуртне, **пумпе** за ручни и моторни покрет, **црева** гумена и платнена, **цеви** за водовод и канализацију, **бренере** и материјал за ацетиленско осветлење. — Продају по сниженој цени:

ЈОВАН САВИЋ И КОМП.

1450 БЕОГРАД ТЕРАЗИЈЕ 8—10

---

314 ХВАТИ

горива дрва на продају и то 200 хвати тврдих букових и растових цепаница, 114 хвати липових 50% цепаница, 50% облица. Цена је просечна К 780 по хвату. Дрво лежи на дунавској обали у Беочину и може се видети сваки дан. — Рефлектанти нека се обрате на потписаног:

Марко Павловић, Беочин (Срем)

1601 1—2

ПРОДАЈЕ СЕ

по врло јефтиној цени стовариште једне књижаре, са већом количином писаћег папира као и разног канцеларијског, школског прибора и посетница.

Упитати код

ПЕТРА СИЛАШКОГ трговца

У ВЕЛ. КИКИНДИ.

1547 3—4

БРАЋА ГОЛДНЕР, СУБОТИЦА

ЈУГОВИЋА УЛ. 20. ТЕЛЕФОН 134.

Извештавамо штовану публику, да смо нашу **фабрику ледењака и справа за расхлађивање** пренели **из Баје у Суботицу,** проширили и снабдели моа дерном машинеријом. — Зготовљавамо и имамо на стоваришту сваке врсте **ледењака, справа за мерење пива и Американских леденица.** Лампе-рине за кафане и новчане заводе израђујемо по нацрту — По жељи шаљемо планове. — Ценовник шаљемо бадава и франко.

1342 10—

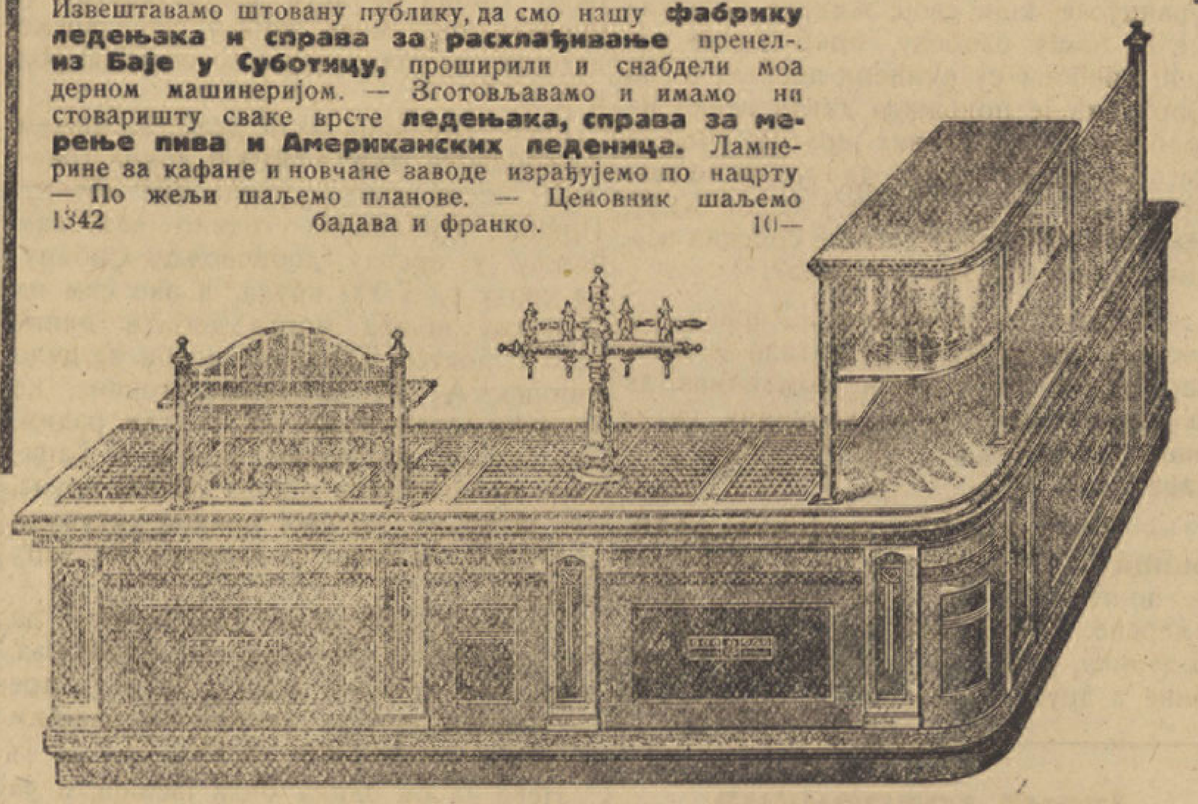

ПРОГРЕС Биро за анонсирање и превађање, **Нови Сад,** Футошка улица број 44. (у кући дра Вагнера). 1603 1-12

Пекарница

на продају у Ст. Шовима (Бачка) продаје се из слободне руке пекара са целом опремом за бело пециво и лебац, која се налази на главном месту и снабдева две општине. Поред пекаре има две моловане собе, две кујне, две усејане баште за целу домаћу потребу. Све се продаје због породичног случаја. Радња постоји већ много година и има добар промет. — Ко жели нека се обрати на:

Стевана Матића, пекара

1591 **у Ст. Шовама.** 1—1

Коста Кирјаковић

Ст. Врбас

предаје своју мануфактурну и галантеријску радњу са локалом а и без локала.

1588 2—2

На знање поштованом Грађанству!

Овим упозоравам поштовано грађанство, да сам моју **браварску и машинску радионицу** преселио из Пашићеве (Ћурчијске) улице у сопствену кућу **у Вуковићевој улици број А.,** те исту са **машинеријама** тако снабдео, да могу **у најкраћем времену** а по **најнижој цени,** највеће послове сваке машинске и браварске струке, израђивати. — У мојој радионици производе се **шпархерди** нарочитог система, те сам и специалиста за све могуће **жељезне** ограде и **целокупан грађевински посао.**

МАТИЈА ЈОВАНОВИЋ

РАДИОНИЦА ЗА МАШИНСКУ И БРАВАРСКУ ПРОИЗВОДЊУ

НОВИ САД, ВУКОВИЋЕВА УЛ. БР. А.

1357 13—15

Кубикашких колица

Сентешких, готова окована на комад 8 више, аб стовариште и свака станица, нуди уз најповољније дневне цене. Дрварско Угљарска радња: - - - -

Д. БЈЕЛИЋ И КЕЛЕР

НОВИ САД 1590 1-3 Телефон 117.

Макулатур - папира

од новина и нерасечених књига **за паковање воћа и поврћа** има на продају на велико и мало, књижара

Јована Живковића

у Сремским Карловцима.

1417 9—10

Оглас.

У селу Ирмењхазу, срез Зичи (Банат) имам један посед од 200 (двестотине) јутара добре, првокласне оранице, са целим фундус инструктусом, и потребним зградама и артеским бунаром, на продају. Зграде су све нове зидане печеном цигљом. Посед се због породичних околности може добити по врло повољним :-: условима. :-:

Ближа извешћа даје:

Душан Рудњанин

Хајдучица (Банат).

1555 3—3

ПРОДАЈЕМ

своју женску

шнајдерску радњу

За адресу упитати у администр. „Заставе„.

1574 2—3

Фабрици тканина

БРАЋЕ СТАНКОВИЋА

Канал кр. Петра потребан је један предач-шпинер и раденице. — Јавити се у фабрици.

1552 3—3

Оглашујте у „Застави“

Штампарско подузеће „Застава“ д. д. 738—921.